

การศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัย
ในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

A STUDY OF HEALTH TOURISM ACTIVITIES TO ACCOMMODATE ELDERLY
TOURISTS IN THE WORLD HERITAGE CITY OF PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA
PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

นัตยา เกตุสมบุญ, ญาณิศา เพื่อนพาะ
Nattaya ketsomboon, Yanisa Phuanpoh
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
Phranakhon Si Ayutthaya Rajabhat University
Corresponding Author E-mail: pyanisa@aru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1) ศึกษาพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพนักท่องเที่ยวสูงวัย 2) ศึกษาารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา และ3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา วิธีการดำเนินการวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรกลุ่มตัวอย่างอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน T-test และ F-test

ผลวิจัยพบว่า พฤติกรรมการท่องเที่ยวเป็นลักษณะพักผ่อน ความถี่ 3 ครั้งต่อปี เน้นเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนาเป็นหลัก รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รูปแบบกิจกรรมจำแนกตามพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ข้อเสนอแนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เน้นกิจกรรมเชิงทัวร์สุขภาพและแพทย์แผนไทย นวดแบบสปา การประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและการเดินทาง ความสะดวกสบายและความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

คำสำคัญ: รูปแบบกิจกรรม; การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ; นักท่องเที่ยวสูงวัย; เมืองมรดกโลก

* Received October 31, 2022; Revised November 30, 2022; Accepted November 30, 2022

Abstract

Objectives of this research were: 1. To study the behavior of health tourism of elderly tourists, 2. To study the form of health tourism activities to support elderly tourists at the World Heritage City in Ayutthaya District and 3. To study guidelines for developing a form of health tourism activities to support elderly tourists in the World Heritage City, Phra Nakhon Si Ayutthaya District, conducted with the mixed research methods. The samples were 60 years old and over elderly persons amounted to 400 samples. Research instruments were questionnaires and structured in-depth-interview scripts. Statistics used in data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, T-test and F-test.

Findings were that the tourism behavior was leisure, frequency 3 times a year, focusing mainly on historical and religious tourist sites. The overall form of health tourism activities was at a high level. The comparison of activity patterns classified by personal factors differed significantly at the 0.05 level. Activities classified by health tourism behavior differed in all aspects with statistically significant level at the 0.05. Suggestion for the development of health tourism activities should focus on health tour activities and Thai traditional medicine, spa massage. The promotion of tourist and travel information should focus on convenience and safety in tourist destinations.

Keywords: Activity Patterns; Health Tourism; Elderly Tourists; World Heritage City

บทนำ

แนวโน้มและทิศทางการท่องเที่ยวไทยในปี 2564 มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากหลังจากเกิดการระบาดของ COVID-19 ผู้ประกอบการต้องมีการปรับตัวเพื่อให้นักท่องเที่ยวมั่นใจและกล้าที่จะกลับมาท่องเที่ยวในประเทศไทยอีกครั้ง นอกจากนี้ประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น ทำให้รูปแบบการท่องเที่ยวเปลี่ยนแปลงไปโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุจะมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น ทั้งนี้ นักท่องเที่ยวกลุ่มผู้สูงอายุจะมีศักยภาพในการใช้จ่ายสูง สามารถพำนักระยะยาวได้ โดยกลุ่มผู้สูงอายุยุคใหม่มีอายุที่น้อยกว่าอายุจริง จึงให้ความสำคัญกับการดูแลสุขภาพลักษณะของตนเองให้ดูดีอยู่เสมอ มีการดูแลสุขภาพสุขภาพเป็นอย่างดี รวมถึงการเลือกปัจจัยอื่นๆที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น อาหาร ที่พัก รวมถึง เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว (วัชรารักษ์ ชิว โสภิสฐ, 2562) ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากในเรื่องของการปรับตัวของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุเป็นตลาดที่มีคุณภาพ และมีกำลังซื้อในการท่องเที่ยวสูงกว่าตลาดทั่วไป การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบหนึ่งที่ผู้สูงอายุให้

ความสนใจ ซึ่งวิถีชีวิตของผู้คนในยุคปัจจุบันให้ความสำคัญกับการบำบัดความเครียดโดยการแสวงหาวิธีการผ่อนคลาย เช่น การนวดสปา การบริการนวดแผนไทย การบริการอบสมุนไพร และการประคบสมุนไพร เป็นต้น (วาริพร ชูศรีและคณะ, 2563)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา มีอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้รับการประชุมคณะกรรมการมรดกโลกสมัยสามัญ ครั้งที่ 15 ณ กรุงคาร์เธจ ประเทศตูนิเซีย เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2534 นับเป็นมรดกโลกตามบัญชีในลำดับที่ 576 10 อันมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และได้มีการถ่ายทอดมรดกทางวัฒนธรรมสืบเนื่องมาเป็นเวลานาน ซึ่งเมืองมรดกโลกในประเทศไทย ยังคงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมเดินทางมาท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลก ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการเสนอการท่องเที่ยวโบราณสถานที่มีอยู่เดิม และมีการส่งเสริมฟื้นฟูประเพณีวัฒนธรรมบางประเภท แต่พบว่าทรัพยากรการท่องเที่ยวที่นำเสนอ นั้น ยังสามารถที่จะพัฒนาเพิ่มเติมจากเดิมได้ให้เกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยว (ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ, 2559) ผู้ประกอบการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องปรับตัวเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัย และพัฒนากลยุทธ์เพื่อตอบสนองกับสถานการณ์การแข่งขันทางการท่องเที่ยว เน้นการท่องเที่ยวแบบสัมผัส ชิม ชั๊บ และเรียนรู้ชื่นชมเพื่อการพักผ่อนและเพื่อการศึกษาเรียนรู้ที่แท้จริง (ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล และธีระวัฒน์ จันทิก, 2561) องค์การท่องเที่ยวโลก กำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวไว้ 3 แบบ คือ แหล่งธรรมชาติ วัฒนธรรม และความสนใจพิเศษ ซึ่งนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มสนใจการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษเพิ่มขึ้น การท่องเที่ยวเชิงกีฬา เป็นการใช้กิจกรรมกีฬาเป็นสื่อในการสร้างแรงจูงใจในการท่องเที่ยว ส่งผลให้นักท่องเที่ยวเชิงกีฬาได้รับความสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้ดำเนินกิจกรรมนี้จนมีชื่อเสียงในระดับนานาชาติ กิจกรรมที่นำมาใช้เป็นแรงจูงใจ ได้แก่ การบริการนวด/อบ/ประคบสมุนไพร วารีบำบัด การฝึกปฏิบัติสมาธิแนวพุทธศาสนา การบริการอาหารและเครื่องดื่มเพื่อสุขภาพ การตรวจร่างกาย การรักษาโรคต่าง ๆ เป็นต้น การพัฒนาอุตสาหกรรมภาคบริการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการ ของตลาดกลุ่มผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งเร่งด่วนที่ควรพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ และจากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นพบว่าประชาชนสนใจการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัยของบุคคลทั่วไปรวมถึงผู้สูงอายุที่ปัจจุบันมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น

ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อพฤติกรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวสูงวัยใน เมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาปรับใช้กับผู้ประกอบการ และกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดผู้สูงอายุและในชุมชนพื้นที่ และท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของนักท่องเที่ยวสูงวัยใน เมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของนักท่องเที่ยวสูงวัยต่างกัน มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน
2. พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพต่างกัน มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัย “การศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้วิธีการผสานวิธี คือ การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ตำบลสวนพริก ตำบลลุมพลี และตำบลบ้านใหม่ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) บุคลากรจากหน่วยงาน รัฐ ในระดับผู้วางนโยบาย ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 10 คน 2) บุคคลจากภาคเอกชน และคนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ จำนวน 10 คน และ 3) กำหนดกลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่จังหวัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนจำนวน 400 คน ในระหว่าง เดือนกรกฎาคม – สิงหาคม 2565

3. เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือในการวิจัย ประกอบด้วย

- 1) แบบสอบถามที่สร้างขึ้นจากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามตรงตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย ส่งผู้ทรงคุณวุฒิตรวจทานความ

จำนวน 3 ท่านเพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน จำนวน 91 ข้อ ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับลักษณะทางประชากร ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 7 ข้อ

ตอนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวสูงวัย คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน 13 ข้อ

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย คำถามเป็นแบบ มาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 21 ข้อ

ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพในเมืองมรดกโลกสำหรับนักท่องเที่ยวสูงวัย เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 1 ข้อ

2) แนวคำถามในการสัมภาษณ์ เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการสัมภาษณ์ กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัย

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถามด้วยตนเอง โดยแจ้งวัตถุประสงค์การศึกษา และชี้แจงรายละเอียดของการเก็บข้อมูล เพื่อขอความร่วมมือจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม จำนวน 400 ชุด เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่จังหวัดจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ในระหว่างเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม 2565 โดยจะเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา โดยจะศึกษาจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงปริมาณนำมาวิเคราะห์ ค่าความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Sample mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation, S.D.) การทดสอบสมมติฐานด้วย T-test, F-test เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย และการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาผู้วิจัยตามกรอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ ดังนี้

1. พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว คือ ท่องเที่ยวหรือพักผ่อน จำนวน 238 คน คิดเป็นร้อยละ 59.5 ความถี่ของการเดินทางท่องเที่ยว คือ 3 ครั้งต่อปี จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42.0 แหล่งท่องเที่ยว คือ ทางประวัติศาสตร์ เช่น วัดโบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ อุทยานประวัติศาสตร์ จำนวน 252 คน คิดเป็นร้อยละ 63.0 รูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว คือ ประหยัด เช่น ชอบการท่องเที่ยวพักผ่อน ค่าใช้จ่ายที่ไม่สูงมาก

จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 31.8 ใครมีส่วนร่วมแนะนำในการเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัวหรือญาติ จำนวน 190 คน คิดเป็นร้อยละ 47.5 ใครมีส่วนร่วมตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัวหรือญาติ จำนวน 120 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 ใครร่วมเดินทางท่องเที่ยว คือ ครอบครัวหรือญาติ จำนวน 180 คน คิดเป็นร้อยละ 45.0 รูปแบบการท่องเที่ยว คือ เดินทางเอง จำนวน 241 คน คิดเป็นร้อยละ 60.3 วิธีเดินทางท่องเที่ยว คือ รถยนต์ส่วนตัว จำนวน 210 คน คิดเป็นร้อยละ 52.5 นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่นิยมพักค้างคืน จำนวน 205 คน คิดเป็นร้อยละ 51.3 แบบที่พักในการท่องเที่ยว คือ บังกะโลหรือรีสอร์ท จำนวน 125 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3 ช่วงเดินทางท่องเที่ยว คือ วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ วันหยุดนักขัตฤกษ์ จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 38.8 ค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยว คือ 4,001 - 5,000 บาท จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 และโอกาสเดินทางไปท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ ไปกับญาติ จำนวน 176 คน คิดเป็นร้อยละ 44.0

2. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก (อำเภอพระนครศรีอยุธยา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อวิเคราะห์รายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

3. การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก (อำเภอพระนครศรีอยุธยา) โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

3.1 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีเพศแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน

3.2 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีอายุแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.3 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีสถานภาพแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และด้านสิ่งอำนวยความสะดวกแตกต่างกัน

3.4 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.5 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีอาชีพแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.6 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีรายได้ต่อเดือนแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

3.7 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีภาวะสุขภาพโดยทั่วไปในปัจจุบันแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4. การเปรียบเทียบรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จำแนกตามพฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่า

4.1 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.2 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีความถี่ของการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.3 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีแหล่งท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านที่พักแตกต่างกัน

4.4 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีรูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.5 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีใครมีส่วนร่วมแนะนำในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.6 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีใครมีส่วนร่วมตัดสินใจในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.7 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีใครร่วมเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.8 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.9 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีวิถีเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.10 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่นิยมพักค้างคืนแตกต่างกัน มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวไม่แตกต่างกัน

4.11 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีแบบที่พักรับรองแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.12 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีช่วงเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.13 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางท่องเที่ยวแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

4.14 นักท่องเที่ยวสูงวัยที่มีโอกาสเดินทางไปท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแตกต่างกันมีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวแตกต่างกัน

5. ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์ พบว่าแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ของตำบลสวนพริก คือ เหนียดคล้องช้าง ศาลปะกำ และตำหนักเหนียด แหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร,สวนสมุนไพร ผลิตภัณฑ์ใบทุเลอ(สวนไผ่ยายลี) มีหมอนวดสมุนไพรของตำบล สวนไพรฟ้าทะเลายโจร ชมื่นขัน ตะไคร้ และบอระเพ็ด และสมุนไพรอื่นๆ ทั่วสุขภาพเพื่อการบำบัดรักษา โรงพยาบาลคลินิก สถานพยาบาลสำหรับ ผังเข็ม ดอกเส้นหรือจัดกระดูก ตำบลลุมพลี มีสิ่งที่สามารถดึงดูดใจของการท่องเที่ยวได้เป็นมัสยิดเก่าแก่ 2 มัสยิด คือ มัสยิดนุรุลละมาล และมัสยิดมุฮัมมัดอาลีีย สหอลีฮิน ร้านของฝากประจำตำบลชื่อร้านอามีนะฮ์ ส่วนตำบลบ้านใหม่มีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ คือพระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัย (ทุ่งมะขามหย่อง) ในอดีตเป็นสนามรบไทยกับพม่า สมเด็จพระศรีสุริโยทัยสิ้นพระชนม์บนคอช้าง สวนสาธารณะพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช กิจกรรมปั่นจักรยานส่งเสริมสุขภาพที่ทุ่งมะขามหย่อง มี

ผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากชาใบหม่อนกาญจนาสมุนไพร และภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการแกะสลักไม้ ให้เป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชน

6. แนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ พบว่าควรเน้นกิจกรรมท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศาสนาพุทธนวัตธรรม รวมทั้งทัวร์สุขภาพ และแพทย์แผนไทย นวดแบบสปา เช่น เส้นทางท่องเที่ยว 1 วัดป้อมรามัญ นวดแผนไทย สวนสมุนไพร ชมความงามของมัสยิดนุรุลยะมาล ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนมุสลิม เส้นทางท่องเที่ยว 2 เรียนรู้แกะสลักโต๊ะหมู่บูชาและพวงกุญแจ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เรียนรู้เกษตรผสมผสาน สวนสมุนไพร มีการปั่นจักรยาน และออกกำลังกายที่ทุ่งมะขามหย่อง พร้อมทั้งเพิ่มในด้านการประชาสัมพันธ์ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและการเดินทาง ความสะดวกสบายและความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาเรื่องการศึกษารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุในเมืองมรดกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

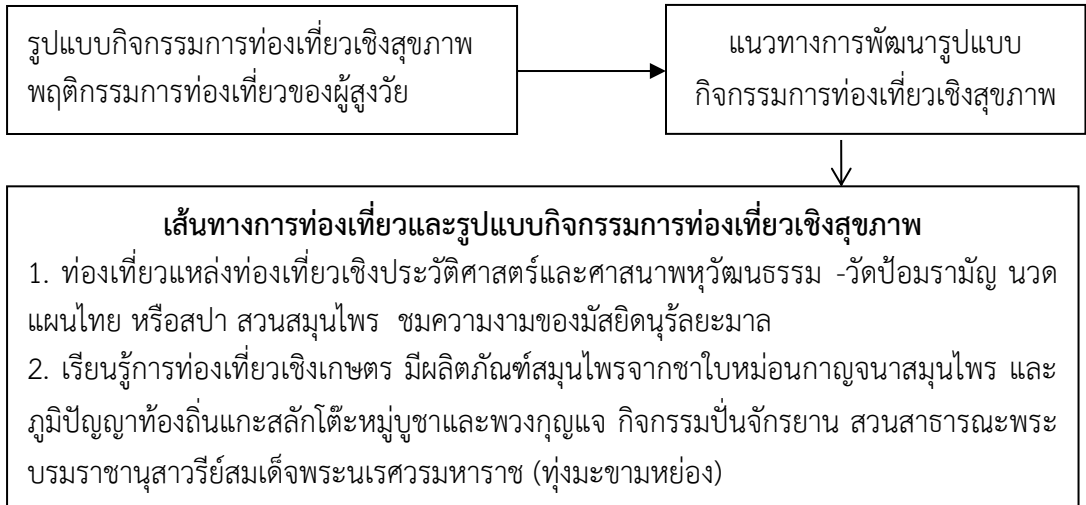
1. ส่วนใหญ่พฤติกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก เขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา มีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางท่องเที่ยว คือ ท่องเที่ยวหรือพักผ่อน มีความถี่ของการเดินทางท่องเที่ยว คือ 3 ครั้งต่อปี แหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนา เช่น วัด โบราณสถาน พิพิธภัณฑ์ อุทยานประวัติศาสตร์ รูปแบบพฤติกรรมนักท่องเที่ยว คือ ประหยัด เช่นชอบการท่องเที่ยวพักผ่อน ค่าใช้จ่ายไม่สูง ใครมีส่วนร่วมแนะนำท่องเที่ยว คือ ครอบครัวหรือญาติ ใครมีส่วนร่วมตัดสินใจ คือ ครอบครัวหรือญาติ ใครร่วมเดินทางคือ ครอบครัวหรือญาติ รูปแบบการท่องเที่ยว คือ เดินทางรถยนต์ส่วนตัว นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่นิยมพักค้างคืน แบบที่พักบังกะโลหรือรีสอร์ท ช่วงเดินทางท่องเที่ยว คือ วันหยุดเสาร์-อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ค่าใช้จ่าย 4,001 - 5,000 บาท และเดินทางไปท่องเที่ยวกับญาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชเนตติ บุญรอด (2557) ศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครต่อธุรกิจนำเที่ยว พบว่าผู้สูงอายุมีความต้องการต่อธุรกิจนำเที่ยวดังนี้ มีความต้องการในคุณภาพของการให้บริการ ที่พัก อาหาร หรือแม้แต่สถานท่องเที่ยวต่าง ๆ และผู้สูงอายุต้องการ บุคลากรในการให้บริการที่มีความเข้าใจต่อภาวะผู้สูงอายุ โดยพิจารณาถึงสถานที่ท่องเที่ยว สถานที่พัก จำนวนวันเดินทาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชาดา ธโนภานุวัฒน์และสมบัติ กาญจนกิจ (2560) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการธุรกิจนำเที่ยวของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีการเดินทางโดยเฉลี่ยมากที่สุด 2 ครั้งต่อปี รองลงมา 1 ครั้งต่อปี การเดินทางไม่แน่นอนแล้วแต่โอกาส และนิยมเดินทางในรูปแบบผ่านบริษัทนำเที่ยวมากที่สุด และให้ความสำคัญมากที่สุดด้านคุณภาพการ

บริการมากกว่าราคา ส่วนพฤติกรรมในการท่องเที่ยวจุดประสงค์หลักส่วนใหญ่คือเพื่อการพักผ่อน นิยมเดินทางกับครอบครัวโดยเฉลี่ยประมาณ 2 คน สอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร รอดเขียน (2554) พบว่านักท่องเที่ยวผู้สูงอายุมีความคาดหวังในประเด็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความคาดหวังมากที่สุดคือความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว รองลงมาคือมีบริการห้องน้ำที่เพียงพอสะอาดและครอบคลุมพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและน้อยที่สุดคือ แหล่งท่องเที่ยวออกแบบด้วยอารยสถาปัตย์เช่นมีทางลาดให้รถเข็นเข้าได้ในประเด็นกิจกรรมท่องเที่ยวมีความคาดหวังมากที่สุดคือมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลายรองลงมาคือมีกิจกรรมท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับวัยและสุขภาพ และน้อยที่สุดคือมีเอกสารแนะนำเกี่ยวกับกิจกรรม ประเด็นคาดหวังมากที่สุดคือความเต็มใจในการให้บริการ รองลงมาคือมีบุคลากรและมารยาทดี และน้อยที่สุดคือมีทัศนคติสามารถแนะนำรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกและนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ อุปกรณ์สถานที่รับรองและความช่วยเหลือผู้สูงอายุมากที่สุดคือห้องน้ำ รองลงมาคือป้ายบอกทาง และน้อยที่สุดคือไม่ทำไม้พยุง

2. รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลก (อำเภอพระนครศรีอยุธยา) โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก วิเคราะห์รายด้าน พบว่าในด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการคมนาคมขนส่งและการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านที่พัก และด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมากทุกด้าน เนื่องจากเมื่อนักท่องเที่ยวผู้สูงวัยมีการรับรู้คุณภาพบริการทางการท่องเที่ยวเท่ากับหรือเกินกว่าที่คาดหวัง ย่อมส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของอนุวัติ คุณแก้ว และคณะ (2555) พบว่าระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยความร่วมมือของภาครัฐองค์กรท้องถิ่นและชุมชนมีความต่อเนื่องสอดคล้องและนำไปสู่การปฏิบัติอยู่ในระดับดี ปัจจัยนำเข้าที่เหมาะสมทั้งในด้านบุคลากรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีศักยภาพในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพงบประมาณสนับสนุนที่พอเพียงมีวัสดุอุปกรณ์สถานที่เกี่ยวกับกิจกรรมเพื่อสุขภาพที่เหมาะสมพอเพียง ที่พักห้องนำอาหารและเครื่องดื่มที่เพียงพอ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของวาร์ชต์ มัธยมบุรุษ (2554) พบว่า ด้านองค์ประกอบของการทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ตอบสนองต่อศักยภาพด้านการท่องเที่ยว ต้องมี 1) สิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว 2) เส้นทางคมนาคมขนส่งเข้าถึง และสิ่งอำนวยความสะดวกในการท่องเที่ยวโดยเฉพาะโครงสร้างพื้นฐานและด้านความปลอดภัย

องค์ความรู้จากการวิจัย

รูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยทำให้พบว่ารูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวสูงวัยในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้กิจกรรมเป็นเส้นทางการท่องเที่ยวด้านแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศาสนาพุทธวัฒนธรรม ได้แก่ วัดป้อมรามัญ นวดแผนไทย หรือสปา สวนสมุนไพร ชมความงามของมัสยิดนุรุลยะมาล และการเรียนรู้การท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีผลิตภัณฑ์สมุนไพรจากชาใบหม่อนกาญจนาสมุนไพร และภูมิปัญญาท้องถิ่นแกะสลักโต๊ะหมู่บูชาและพวงกุญแจ กิจกรรมปั่นจักรยาน สวนสาธารณะพระบรมราชานุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช (ทุ่งมะขามหย่อง) เพื่อคงอนุรักษ์ส่วนหนึ่งของแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์และศาสนาพุทธวัฒนธรรมในเมืองมรดกโลกเขตอำเภอพระนครศรีอยุธยาให้คงสืบต่อไป

ข้อเสนอแนะการวิจัย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรมีการส่งเสริมการจัดงบประมาณด้านการท่องเที่ยวให้ผู้สูงอายุในชมรมผู้สูงอายุ ในแต่ละชมรมปีละ 1 ครั้ง รวมทั้งควรมีการลดหย่อนการเข้าถึงสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวให้แก่ผู้สูงอายุ เช่น ค่าเข้าชม ค่ายานพาหนะ เป็นต้น
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ควรให้ความร่วมมือในการด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถรองรับนักท่องเที่ยวสูงอายุ ทั้งในด้านของอุปกรณ์เครื่องมือและสิ่ง

อำนวยความสะดวกที่เหมาะสมแก่ผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ช่อมแซม ทำนุบำรุงให้อยู่ในสภาพที่ดีพร้อมใช้งานเสมอ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. หน่วยงานของรัฐหรือผู้มีส่วนรับผิดชอบควรให้ความสำคัญต่อการจัดการดูแลรักษาหรือบูรณสถานที่ท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพที่ดี สะอาด สะดวก และปลอดภัยในการเดินทาง มีการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ และมีการค้นหาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่อยู่เสมอ

2. ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทุกประเภทมีจิตสำนึกและร่วมรับผิดชอบต่อการจัดรายการนำเที่ยวให้เหมาะสมกับความต้องการท่องเที่ยวของผู้สูงอายุ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ ที่จัดดำเนินงาน เพื่อสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ โดยการศึกษาการทำงานในส่วนของภาครัฐและเอกชนที่มีศักยภาพ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมนโยบายของรัฐให้มีความต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร รอดเขียน. (2554). การศึกษาแรงจูงใจในการเลือกจุดหมายปลายทางและความของกลุ่มนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยว กรณีศึกษาในเขตพื้นที่ชนบท จังหวัดนครสวรรค์. สืบค้น 23 มีนาคม 2565, จาก http://www.bec.nu.ac.th/bec-web/graduate/Tourism_article54.ph.
- ชนัตติ บุญรอด. (2557). ความต้องการของผู้สูงอายุในเขตกรุงเทพมหานครต่อธุรกิจนำเที่ยว (สารนิพนธ์ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธนรัตน์ รัตนพงศ์ธระ และคณะ. (2559). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงมรดกวัฒนธรรมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารวิชาการนวัตกรรมการสื่อสารสังคม, 4(2), 34 – 45.
- ลัดดา ศรีอัมพรเอกกุล และธีระวัฒน์ จันทิก. (2561). การท่องเที่ยวคุณภาพเพื่อนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุ. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์, 4(1), 12–28.
- วัชรภรณ์ ชิวโคภิชฐ. (2562). สังคมผู้สูงอายุ: ปัจจัยการตลาดที่เปลี่ยนไป. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 6(1), 38-54.
- วรัชต์ มัธยมบุรุษ. (2554). รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถนนคนเดินที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน (วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา.
- วารีพร ชูศรี และวรลักษณ์ ลลิตศิริวิมล. (2563). การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ : ความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย. วารสารมหาวิทยาลัยนราธิวาสราชนครินทร์ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(2), 205–226.

สุชาดา ธโนภานุวัฒน์ และสมบัติ กาญจนกิจ. (2555). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกใช้
บริการธุรกิจนำเที่ยวของนักท่องเที่ยวภายในประเทศ. *วารสารวิทยาศาสตร์การกีฬา
และสุขภาพ*, 13(1), 133–148.

อนูวัติ คุณแก้ว และคณะ. (2555). การพัฒนาการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ โดยความ
ร่วมมือของภาครัฐ องค์กรท้องถิ่นและชุมชนตำบลนาป่า อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์.
วารสารราชภัฏเพชรบูรณ์สาร, 14(1), 10–20.

